

**UCHWAŁA NR XXXI/769/17
RADY MIASTA GDYNI**

z dnia 26 kwietnia 2017 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Osłonowego wsparcia mieszkańców Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera na lata
2017-2021**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.¹⁾), art. 8 ust. 1 pkt 2 i ust. 2, art. 17 ust. 2 pkt 4, art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.²⁾), uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Program Osłonowy wsparcia mieszkańców Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera na lata 2017-2021 w zmianie miejsca zamieszkania i zabezpieczenia niezbędnych potrzeb życiowych związanych z osiedleniem w innych częściach miasta, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Deklarację skorzystania z oferty wsparcia zawartej w Programie Osłonowym mieszkańcy rejonu Wzgórza Orlicz-Dreszera mogą składać w okresie 12 miesięcy od wejścia w życie niniejszej uchwały.

§ 3. W okresie dwóch lat od wejścia w życie Programu, o którym mowa w § 1, zobowiązuje się Prezydenta Miasta Gdyni i podległe mu służby do wykonania pogłębionej analizy sytuacji rodzin i osób zamieszkałych i pochodzących z terenu Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera oraz przedłożenia Radzie Miasta Gdyni wniosków co do konieczności przedłużenia czasu obowiązywania oferty programu osłonowego po roku 2021.

§ 4. 1. Przyjmuje się, że minimalny okres objęcia poszczególnych osób działaniami określonymi w Programie Osłonowym wynosi 24 miesiące.

2. W przypadku osób, których sytuacja rodzinna, zdrowotna lub inne uwarunkowania niezależne od nich, uzasadniają przedłużenie okresu wsparcia, może on być przedłużony.

3. W odniesieniu do osób w wieku powyżej 65 lat oraz osób, które z racji stanu zdrowia, niepełnosprawności nie mają realnych perspektyw na poprawę sytuacji społecznej, zawodowej oraz majątkowej działania określone w Programie stosuje się bezterminowo.

4. W przypadku decyzji o udzieleniu wsparcia, wykraczającej poza perspektywę trwania Programu, działania będą kontynuowane w ramach kontraktów socjalnych realizowanych w oparciu o zasady wynikające z przepisów prawa, w szczególności ustawy o pomocy społecznej.

§ 5. 1. Podwyższa się kwotę kryterium dochodowego na osobę w rodzinie do wysokości 250% kryterium dochodowego.

2. Podwyższona kwota kryterium, o której mowa w ust. 1, ma zastosowanie do osób zamieszkujących Wzgórze gen. Orlicz-Dreszera, stanowiące podobszar rewitalizacji o numerze 5 wskazany na mapie nr 7, str. 221 Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Gdyni na lata 2017-2026 - część dzielnicy Leszczynki, rejon tzw. Pekinu oraz ubiegających się o zasiłki z koniecznością zmiany miejsca zamieszkania i zapewnienia niezbędnych potrzeb życiowych ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb mieszkaniowych.

3. Podwyższone kryterium dochodowe, o którym mowa w ust. 1, obowiązuje w latach 2017-2021, tj. w okresie obowiązywania programu osłonowego wsparcia mieszkańców Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera.

§ 6. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Gdyni.

¹⁾ zmiany: Dz. U. z 2016r. poz. 1579 poz.1948, Dz. U. z 2017r. poz. 730.

²⁾ zmiany: Dz. U. z 2015r. poz. 1616, Dz.U. z 2016r. poz. 1583, poz. 1948, poz. 2174.

§ 7. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta
Gdyni

Joanna Zielińska

PROGRAM OSŁONOWY

wsparcia mieszkańców Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera w zmianie miejsca zamieszkania i zabezpieczenia niezbędnych potrzeb życiowych związanych z osiedleniem w innych częściach miasta na lata 2017-2021

1. Podstawa prawna realizacji programu

Podstawę prawną dla wdrożenia programu stanowią art. 17 ust. 2 pkt 4 art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz.930 z późn. zmianami).

Program osłonowy jest planem działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni – oraz koalicjantów Ośrodka - dotyczącym zaspokojenia ujawnionych potrzeb mieszkańców obszaru Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera odnoszących się w szczególności do ustabilizowania sytuacji mieszkaniowej rodzin (art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej).

Program osłonowy jest ściśle związany z realizacją uchwały NR XXX/721/17 RADY MIASTA GDYNI

z dnia 29 marca 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Gdyni na lata 2017-2026.

2. Założenia ogólne programu oraz jego misja.

Program stanowi odpowiedź gdyńskiego samorządu na pogłębione rozeznanie potrzeb mieszkańców obszaru Wzgórza gen. Orlicz Dreszera dokonane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w odpowiedzi na powierzenie przez Prezydenta Miasta zadania wsparcia mieszkańców wspomnianego terytorium w ramach rewitalizacji obszarów Gdyni (Zarządzenie Nr 5714/17/R Prezydenta Miasta Gdyni z dnia 07.02.2017r. w sprawie wskazania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni jako lidera procesu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych dla podobszaru Pekin.

Misją programu osłonowego jest zapewnienie szansy rodzinom i osobom zamieszkującym na terenie Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera, na poprawę swojej sytuacji życiowej poprzez wsparcie w zmianie miejsca zamieszkania, adekwatnego do współczesnych standardów cywilizacyjnych oraz w ustabilizowaniu sytuacji życiowej w nowym miejscu zamieszkania, z uwzględnieniem wszystkich aspektów funkcjonowania osób i rodzin: mieszkaniowych, zawodowych, wychowawczych, edukacyjnych i relacji w społeczności lokalnej.

Wsparcie dla mieszkańców Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera jest udzielane przez jednostki miejskie z poszanowaniem zasady subsydiarności. Założeniem programu osłonowego jest zastosowanie zindywidualizowanego podejścia do potrzeb każdego z mieszkańców. Oferta wsparcia kierowana jest do tych osób i rodzin, które wykorzystując swoje uprawnienia i zasoby nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie z trudną sytuacją życiową i które samodzielnie podejmą decyzję co do skorzystania ze wsparcia oferowanego przez samorząd.

W realizacji programu osłonowego zachowana zostanie droga przyznania pomocy/ świadczenia przewidziana w przepisach ustawy o pomocy społecznej kończąca się decyzją administracyjną. Oznacza to, że zachowana zostanie sekwencja, na którą składa się wnioskowanie o pomoc, diagnoza i rozpoznanie sytuacji, sporządzenie planu wsparcia, podjęcie decyzji, od której każdorazowo przysługuje prawo odwołania się od jej rozstrzygnięć.

3. Uzasadnienie realizacji programu

Czynniki powodujące konieczność podjęcia nadzwyczajnych działań interwencyjnych w odniesieniu do osób zamieszkujących teren Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera:

- 1) Grunty na Wzgórzcu gen. Orlicz-Dreszera są własnością prywatnych właścicieli, co uniemożliwia realizację jakichkolwiek działań na rzecz poprawy stanu infrastruktury w tej części Gdyni.

- 2) Zabudowa obszaru ma charakter nielegalny. Brak jest prawnej możliwości legalizacji budynków na terenie Wzgórza, co oznacza konieczność wyegzekwowania ich rozbiórki przez organy administracji architektoniczno-budowlanej.
- 3) Niezaplanowana profesjonalnie zabudowa, realizowana niezgodnie z prawem budowlanym w wielu przypadkach stanowi zagrożenie dla użytkowników (katastrofy budowlane).
- 4) Zabudowa zlokalizowana jest na dużych spadkach terenu, bez stosownych zabezpieczeń. Stanowi to zagrożenie dla mieszkańców w momencie osuwania się mas ziemi.
- 5) Brak realnej możliwości rozliczenia nakładów poniesionych przez mieszkańców na zabudowę cudzych nieruchomości, co oznacza, że nie mogą być one uznane za faktyczny zasób tych osób.
- 6) Brak układu drogowego na terenie osiedla. Jego realizacja jest obecnie niemożliwa. Wraz z niezbędnymi pracami ziemnymi wymagałaby ona likwidacji kilkudziesięciu zamieszkałych budynków.
- 7) Ścieżki komunikacyjne nie są oświetlone, w wielu miejscach zarastają roślinnością, co utrudnia poruszanie się i bardzo negatywnie wpływa na stan bezpieczeństwa na osiedlu.
- 8) Obiekty ulokowane na Wzgórzu gen. Orlicz-Dreszera nie są podłączone do kanalizacji sanitarnej. Wiele domów nie posiada nawet szamb. Ścieki bytowe wyprowadzane są bezpośrednio na tereny pomiędzy budynkami stwarzając zagrożenie epidemiologiczne.
- 9) Zaopatrzenie w wodę mieszkańcy zapewniają sobie za pomocą prowizorycznych, najczęściej nielegalnych instalacji, co oznacza istotne ryzyko utraty dostępu do wody.
- 10) Nielegalny status budynków uniemożliwia podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej lub instalacji ogrzewania gazowego. Domy ogrzewane są za pomocą indywidualnych, często prowizorycznych pieców na paliwo stałe, narażając osiedle na groźbę pożarów, przy jednoczesnym ograniczonych możliwościach dojazdu straży pożarnej.
- 11) Odbiór odpadów komunalnych odbywa się tylko z obrzeży osiedla. Służby porządkowe nie mają możliwości wywozu śmieci z głębi osiedla.
- 12) Wysoki poziom napięć społecznych powodowany konfliktem pomiędzy właścicielami gruntów zlokalizowanych na Wzgórzu gen. Orlicz-Dreszera a lokatorami użytkującymi te nieruchomości na cele mieszkalne.
- 13) Permanentny stan niepewności mieszkańców co do warunków i możliwości dalszego zamieszkiwania na terenie Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera.

Sytuacja, w której znalazła się znaczna część rodzin obszaru objętego programem osłonowym wypełnia znamiona zdarzenia losowego lub sytuacji kryzysowej, które wskazane są jako jedne z powodów przyznania pomocy społecznej. Większość mieszkańców tego obszaru znajduje się w bezpośrednim zagrożeniu bezdomnością, a niektóre rodziny wprost wpisują się w tę problematykę zamieszkując lokale nie dające możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb ludzkich takich jak bezpieczne zamieszkanie, prawo do intymności i utrzymania higieny czy odpowiedniego wypoczynku. Ponadto wiele osób zamieszkujących teren Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera to seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami lub cierpiące na długotrwałą lub ciężką chorobę. Teren, o którym mowa zamieszkują również rodziny wielodzietne, co do których konieczne jest zastosowanie form wsparcia odpowiadających na potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności. Dlatego rolą władz samorządowych jest organizacja działań ratunkowych i interwencyjnych dla szybkiej poprawy tej sytuacji.

4. Odbiorcy programu

Program osłonowy jest kierowany do około 120 środowisk (osób i rodzin) zamieszkujących Wzgórze gen. Orlicz-Dreszera, stanowiące podobszar rewitalizacji o numerze 5 wskazany na mapie nr 7, str. 221 Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Gdyni na lata 2017-2026 - część dzielnicy Leszczynki, rejon tzw. Pekinu.

5. Realizatorzy programu

Głównym realizatorem programu osłonowego jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni.

Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni powołał zespół pracowników MOPS oddelegowany do realizacji zadań wskazanych w programie osłonowym.

Głównym partnerem w realizacji zadań programu osłonowego jest Laboratorium Innowacji Społecznych w Gdyni, koordynujące całość procesów rewitalizacyjnych w Gdyni.

6. Priorytety, przewidywane efekty i fazy realizacji programu

PRIORYTET 1. Wsparcie w zmianie miejsca zamieszkania.

Zadanie 1. 1.**Nawiązanie i utrzymanie relacji** z osobami zamieszkującymi teren Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera i uruchomienie procesu informowania o ofercie wsparcia miasta.

- Realizacja wizyt w miejscach zamieszkania każdej rodziny na terytorium Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera oraz ciągła obecność pracowników MOPS w przestrzeni osiedla.
- Opracowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych dotyczących oferty wsparcia miasta Gdyni.
- Przygotowanie miejsca spotkań i pracy dla lokalnej społeczności i profesjonalistów na terenie Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera.

Zadanie 1. 2.**Pogłębienie diagnozy potrzeb** osób zamieszkujących Wzgórze gen. Orlicz-Dreszera.

- Opracowanie zindywidualizowanego narzędzia diagnostycznego tzw. karty rodziny.
- Przeprowadzenie diagnozy – wizytacja wszystkich rodzin zamieszkujących osiedle i realizacja diagnozy zgodnie z założeniem jedna rodzina – jedna karta. Ponawianie wizyt w rodzinach celem aktualizacji informacji.
- Zebranie i analiza informacji z diagnozy. Opracowanie wniosków i rekomendacji do tworzenia indywidualnych ofert wsparcia.

Zadanie 1. 3.**Zorganizowanie i zabezpieczenie mechanizmów rozpoznania sytuacji kryzysowych** przez pracowników MOPS z wykorzystaniem metody streetworkingu.

Zadanie 1. 4.**Wsparcie w zapewnieniu** miejsca zamieszkania.

- Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne. Wypracowanie indywidualnych planów wsparcia mających na celu zapewnienie miejsca zamieszkania
- Pomoc w znalezieniu ofert adekwatnych do potrzeb poszczególnych rodzin.
- Pomoc w przygotowaniu przeprowadzki i uregulowaniu spraw związanych z opuszczeniem starego miejsca zamieszkania.

Zadanie 1. 5.**Uruchomienie świadczeń pomocy społecznej** oraz innych form pomocy w celu realizacji indywidualnych planów zmiany miejsca zamieszkania.

- Przyznawanie i wypłata wsparcia finansowego mogącego obejmować: wsparcie w wynajmie lokali na otwartym rynku, wsparcie w przeprowadzce, zabezpieczenie innych niezbędnych potrzeb ujawnionych w indywidualnych diagnozach.
- Realizacja aktywnych form aktywizacji zawodowej i zatrudnienia.
- Monitorowanie indywidualnych planów wsparcia pod kątem utrzymania trwałości zamieszkania.

Zadanie 1. 6.**Opracowanie i wdrożenie interwencyjnych sposobów zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych.**

- Wygospodarowanie dodatkowych zasobów lokalowych miasta służących interwencyjnemu zabezpieczeniu szczególnie krytycznych potrzeb mieszkaniowych (zagrożenie zdrowia i życia).
- Rozszerzenie oferty mieszkań wspieranych dla osób wymagających opieki i pielęgnacji.
- Przygotowanie i przyznanie poza kolejnością mieszkań socjalnych osobom dysponującym prawem do takiego lokalu, znajdującym się w krytycznej sytuacji zdrowotnej.

Zadanie 1. 7.**Budowa szerokiej koalicji** podmiotów zaangażowanych w problematyki osiedla Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera.

- Podjęcie stałej współpracy ze służbami straży pożarnej, ze służbami sanitarnymi, policją, służbami zatrudnienia oraz innymi podmiotami, które mogą mieć znaczący wpływ na sytuację społeczności lokalnej osiedla.

Spodziewane efekty realizacji PRIORYTETU 1.

Osoby i podmioty zaangażowane we wsparcie rodzin zamieszkałych na Wzgórzu gen. Orlicz-Dreszera mają bardzo dobre rozeznanie potrzeb mieszkańców, ich możliwości oraz ograniczeń. Mieszkańcy Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera rozpoznają pracowników socjalnych MOPS, wiedzą jak skontaktować się z nimi zarówno telefonicznie, mailowo jak i osobiście. Osoby zamieszkujące osiedle są dobrze poinformowane co do oferty wsparcia w zakresie zapewnienia miejsca zamieszkania oraz oferty szeroko rozumianej pomocy społecznej. Otrzymują użyteczne porady oraz praktyczne informacje. Na osiedlu zaaranżowano przyjazne miejsce do spotkań z mieszkańcami.

Policja i Straż Miejska jest stale obecna w sytuacjach kryzysowych, wspiera w monitorowaniu sytuacji na osiedlu, realizuje również działania związane z prewencją i informowaniem o zagrożeniach i sposobach radzenia sobie z nimi. Straż pożarna oraz służby sanitarne wspierają w ocenie indywidualnych sytuacji na osiedlu jak i pomagają w ocenie całości sytuacji na Wzgórzu gen. Orlicz-Dreszera. Realizowane są regularne patrole streetworkingu wspierane przez służby mundurowe, gdy zajdzie taka potrzeba. Takie działania pomagają wcześniej wychwycić sytuacje mogące skutkować kryzysem dla rodzin lub całej społeczności. Są również elementem wczesnego powiadamiania o konieczności interwencji.

Mieszkańcy mają dostęp do wsparcia specjalistycznego (prawnika, psychologa, pedagoga). Specjaliści skutecznie wspierają w rozpoznaniu możliwości, jakie ma każda z rodzin jak i konsekwencji podejmowanych przez nie decyzji. Proces administracyjny przyznawania pomocy jest realizowany sprawnie, bez zbędnej zwłoki. Poziom przyznawanego wsparcia finansowego odpowiada na realną potrzebę rodzin i osób oraz mieści się w możliwościach budżetowych gminy. Inne formy przyznawanej pomocy są również adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb i możliwości miasta. Realizacja planów zapewnienia miejsca zamieszkania jest monitorowana co do terminowości, jakości działań podejmowanych w ich ramach oraz oceniana co do skuteczności.

Miasto zapewnia w trybie pilnym pulę mieszkań, które będą mogły być wykorzystane jako mieszkania wspierane dla osób w podeszłym wieku lub osób z niepełnosprawnościami. Ponadto poza kolejnością realizowane są przydziały mieszkań dla osób dysponujących prawem do lokalu socjalnego osób, których sytuacja zdrowotna lub rodzinna, jest w ocenie służb społecznych krytyczna.

PRIORYTET 2. Wsparcie w ustabilizowaniu sytuacji życiowej w nowym miejscu zamieszkania.

Zadanie 2. 1.Uruchomienie wsparcia w zagospodarowaniu się rodzin i osób w nowym miejscu zamieszkania.

- Pomoc w przygotowaniu nowego lokalu do zamieszkania, jeśli będzie to konieczne (drobne prace remontowe).
- Pomoc w pozyskaniu niezbędnego wyposażenia nowego miejsca zamieszkania.

Zadanie 2. 2.Uruchomienie pomocy w adaptacji do nowego środowiska życia rodzin i osób.

- Wsparcie w zaplanowaniu budżetu rodzinnego i bilansowaniu się wydatków, w tym udzielanie informacji i wsparcia dotyczącego pozyskania możliwych form dofinansowań i dodatków.
- Pomoc w załatwieniu różnorodnych formalności związanych ze zmianą miejsca zamieszkania.
- Wsparcie w adaptacji dzieci i rodziców do nowego środowiska szkolnego.
- Pomoc w rozpoznaniu miejsc świadczenia usług ochrony zdrowia i innych kluczowych dla prawidłowego funkcjonowania rodziny usług.

Spodziewane efekty realizacji PRIORYTETU 2.

Rodziny, które nie są w stanie samodzielnie zagospodarować się w nowym miejscu zamieszkania bądź mają z tym duże trudności, wspierane są w pozyskaniu niezbędnego wyposażenia do nowych mieszkań oraz w drobnych remontach, naprawach i niezbędnych dostosowaniach lokali. Pracownicy socjalni pomagają w uregulowaniu formalności związanych z zasiedleniem nowego mieszkania oraz wspierają w rozpoznaniu możliwości pozyskania dotacji i dofinansowań, które pomogą w funkcjonowaniu w nowym miejscu zamieszkania.

Realizowana jest również oferta pomocy w nawiązaniu kontaktu z pedagogami szkolnymi oraz wychowawcami w szkole. Rodziny mogą również skorzystać ze wsparcia w ułatwieniu dostępu do ośrodków zdrowia lub innych instytucji i organizacji, które mogą mieć znaczący wpływ na tempo adaptacji w nowym miejscu zamieszkania.

Pracownicy socjalni przekazują informacje o możliwościach uczestnictwa w imprezach lub wydarzeniach lokalnych, które są sposobnością do nawiązania kontaktu z sąsiadami. Ułatwiają również dostęp do ofert aktywizacji społecznej i zawodowej realizowanych przez różnorodne podmioty na terenie Gdyni.

Zespół MOPS w Gdyni monitoruje sytuację każdej z rodzin pochodzących ze Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera w nowych miejscach zamieszkania i w razie konieczności podejmuje działania wspierające bądź interwencyjne pod kątem zabezpieczenia rodzin przed bezdomnością.

Fazy realizacji programu osłonowego

Do odpowiedniego zrealizowania programu osłonowego przewidziano następujące fazy wdrożenia:

- **W pierwszej fazie** nastąpi koncentracja wysiłku na nawiązaniu relacji z osobami i rodzinami zamieszkującymi Wzgórze gen. Orlicz-Dreszera i pogłębionej diagnostyce potrzeb. Nawiązane zostaną ściślejsze relacje z koalicjantami oraz podmiotami i osobami, które mogą być zasobem/wsparciem w realizacji działań przewidzianych w programie osłonowym. Zrealizowane zostaną również działania informujące o istocie programu osłonowego. W tej fazie prowadzone będą również działania dotyczące przygotowania warunków do spotkań i pracy na rzecz mieszkańców Wzgórza.
- **Druga faza** koncentrować się będzie na wsparciu w zapewnieniu miejsca zamieszkania i w przeprowadzkach. W tej części wdrożenia przewidziano również miejsce na działania wspierające w osiedleniu się w nowych miejscach Gdyni.
- **Trzecia faza** programu poświęcona będzie wspieraniu w adaptacji do nowego środowiska życia osób, które przeprowadziły się ze Wzgórza gen. Orlicz-Dreszera.
- **Czwarta faza** służyć będzie ocenie procesu jaki miał miejsce podczas wdrożenia programu osłonowego oraz jego całościowych efektów. Faza ewaluacji posłuży do szczegółowej analizy skutków programu i zaplanowania dalszego działania służb miejskich w odpowiedzi na efekty programu.

7. Źródła finansowania programu osłonowego

Finansowanie działań przewidzianych w programie osłonowym odbywać się będzie w całości z budżetu miasta Gdyni. Niezbędne środki zostaną zabezpieczone w budżetach odpowiednich komórek Urzędu Miasta oraz jednostek miejskich. Działania związane z reintegracją społeczną i zawodową oraz świadczeniem wsparcia specjalistycznego mogą być częściowo refundowane ze środków budżetu państwa, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz PFRON.